

บทวิจารณ์หนังสือ

ณัฐกฤตา พจนานูวัฒน์¹

Natkritta Photchananuwat

กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาเป็นกฎหมายที่มีความสำคัญและมีวิวัฒนาการมาอย่างยาวนานโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะคุ้มครองผลผลิตที่เกิดจากสติปัญญาของมนุษย์โดยกฎหมายจะให้สิทธิแต่เพียงผู้เดียว (Exclusive Rights) แก่เจ้าของผลงานนั้นเพื่อเป็นการตอบแทนและให้รางวัลแก่ผู้สร้างสรรค์ ผู้ประดิษฐ์หรือคิดค้นผลงานนั้น อันเป็นการส่งเสริมให้มนุษย์มีความกระตือรือร้นที่จะใช้ความรู้ความชำนาญของตนผลิตผลงานหรือนวัตกรรมที่จะ

ก่อให้เกิดประโยชน์กับสังคมและมนุษยชาติต่อไป นอกจากนี้จะให้ความคุ้มครองเจ้าของผลงานนั้น กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาอย่างค้ำประกันถึงผลประโยชน์ของสาธารณชนในการที่จะได้ใช้ประโยชน์จากผลงานหรือสิ่งประดิษฐ์นั้นด้วย โดยได้จำกัดระยะเวลาในการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภทไว้รวมทั้งได้บัญญัติถึงข้อยกเว้นในการที่จะใช้สิทธิดังกล่าว

ปัจจุบันมีคดีเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาขึ้นสู่ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางเป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นกรณีการละเมิดลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร หรือเครื่องหมายการค้า ทั้งนี้เป็นเพราะประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา การศึกษากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาจึงมีความสำคัญ โดยหนังสือเรื่อง “ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา”² นี้จะทำให้ผู้อ่านได้ทราบถึงภาพรวมของ

¹ อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง; น.บ.จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เกียรตินิยม, เนติบัณฑิตไทย สมัยที่ 65, LL.M. in Tax Law Queen Mary University of London, and LL.M. in Intellectual Property Law Queen Mary University of London

² ปาริศร เลิศธรรมเทวี, *ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา*, พิมพ์ครั้งที่ 2, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2561).

ระบบกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาโดยครอบคลุมทั้งระบบ หนังสือเล่มนี้แต่งโดย ดร.ปวีศร เลิศธรรมเทวี ปัจจุบันเป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ในการแต่งหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนได้นำผลงานวิจัยที่ผู้เขียนทำเสนอกกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข อันเป็นประเด็นเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้อง ทรัพย์สินทางชีวภาพ การคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น การแสดงออกทางวัฒนธรรมดั้งเดิม ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญในเวทีเจรจาระดับระหว่างประเทศภายใต้องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (World Intellectual Property Organization : WIPO) มาสรุปไว้ด้วย ทำให้หนังสือเล่มนี้มีความสมบูรณ์ ทันต่อเหตุการณ์และเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านมากยิ่งขึ้น

เนื้อหาของหนังสือเรื่อง “ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา” แบ่งออกเป็น 6 บท ดังนี้

บทที่ 1 ความเบื้องต้น ผู้เขียนได้อธิบายถึงประวัติความเป็นมาและความหมายของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาตลอดจนแนวคิดและทฤษฎีที่สำคัญอันเป็นรากฐานในการก่อให้เกิดกฎหมายคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา อาทิ ทฤษฎีการตอบแทนและให้รางวัล (Reward Theory) ทฤษฎีอรรถประโยชน์ (Utilitarianism Theory) ผู้วิจารณ์เห็นว่าการศึกษาเริ่มต้นบทที่ 1 ด้วยเนื้อหาเช่นนี้เป็นรูปแบบการนำเสนอที่ดีเพราะจะทำให้ผู้อ่านได้ทราบถึงแนวคิดและประวัติศาสตร์ของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาอันเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการศึกษากฎหมาย ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาได้อย่างถ่องแท้

บทที่ 2 กรอบกติการะหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา บทนี้ ผู้เขียนได้กล่าวถึงกรอบการตกลงระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา และในตอนท้ายของบทนี้ได้กล่าวถึงสาระสำคัญและขอบเขตการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ภายใต้ข้อตกลงทริปส์ (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights : TRIPS Agreement) ซึ่งเป็นข้อตกลงหนึ่งของการจัดตั้งองค์การการค้าโลก (World Trade Organization : WTO) ที่ได้กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำให้รัฐภาคีขององค์การการค้าโลก (WTO) ต้องปฏิบัติตามในการให้ความคุ้มครองแก่ทรัพย์สินทางปัญญา นับได้ว่าเป็นข้อตกลงที่มีอิทธิพลต่อการปรับปรุงกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาทั่วโลกรวมทั้งประเทศไทย ซึ่งในบทนี้ผู้เขียนได้วิเคราะห์ผลกระทบของข้อตกลงทริปส์ต่อระบบกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของไทยไว้อย่างชัดเจนอันจะทำให้ผู้อ่านรู้ถึงความเป็นมาของการบัญญัติกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาฉบับต่าง ๆ ของประเทศไทยในปัจจุบันดียิ่งขึ้น

บทที่ 3 ลิขสิทธิ์และสิทธิข้างเคียง บทนี้กล่าวถึงระบบกฎหมายลิขสิทธิ์ของประเทศ ไทยตาม พรบ.ลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 อันประกอบไปด้วยงานอันมีลิขสิทธิ์ งานที่ไม่ถือว่าเป็นงานอันมี ลิขสิทธิ์ การได้มาซึ่งงานอันมีลิขสิทธิ์ เจ้าของลิขสิทธิ์ ขอบเขตแห่งสิทธิ ระยะเวลาคุ้มครอง ลิขสิทธิ์ การโอนลิขสิทธิ์ ธรรมสิทธิ การละเมิดและข้อยกเว้นการละเมิดลิขสิทธิ์ ในส่วนนี้ผู้เขียน ได้มีการอธิบายเนื้อหาในแต่ละหัวข้อดังกล่าวพร้อมทั้งได้มีการยกตัวอย่างด้วยคำพิพากษาฎีกาที่ สำคัญของศาลในประเทศไทยอันจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจถึงหลักกฎหมายและเนื้อหาได้โดยง่าย แต่ อย่างไรก็ตามผู้วิจารณ์เห็นว่าในปัจจุบันได้มีการตรา พรบ.แก้ไขเพิ่มเติม พรบ.ลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 อยู่ 2 ฉบับ ฉบับแรกได้แก่ พรบ.ลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2558 โดยใน พรบ.นี้ได้เพิ่มเติมการ คุ้มครองข้อมูลการบริหารสิทธิและมาตรการทางเทคโนโลยีเพื่อให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ใน ปัจจุบันที่เทคโนโลยีและการสื่อสารทางระบบคอมพิวเตอร์มีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วและฉบับ ที่สอง ได้แก่ พรบ.ลิขสิทธิ์ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2558 ที่ได้เพิ่มบทบัญญัติกำหนดให้การแอบถ่ายในโรง ภาพยนตร์เป็นความผิดฐานละเมิดลิขสิทธิ์ในมาตรา 28/1 ทั้งมีการเพิ่มข้อยกเว้นการละเมิด ลิขสิทธิ์สำหรับคนพิการในมาตรา 32 วรรคสอง (9) รวมถึงได้มีการเพิ่มบทกำหนดโทษสำหรับ การแอบถ่ายในโรงภาพยนตร์ในมาตรา 69/1 ซึ่งเมื่อได้มีการแก้ไขกฎหมายก่อนที่ผู้เขียนจะ จัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้เป็นครั้งที่ 2 ผู้เขียนจึงควรที่จะปรับปรุงโดยเพิ่มเนื้อหาของกฎหมายใหม่ทั้ง 2 ฉบับอันเป็นการแก้ไข พรบ.ลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 ฉบับเดิมลงไปด้วยอันจะทำให้หนังสือเล่มนี้มี ความสมบูรณ์และทันสมัยมากยิ่งขึ้น

บทที่ 4 สิทธิบัตรและอนุสิทธิบัตร บทนี้ผู้เขียนได้กล่าวถึงระบบกฎหมายสิทธิบัตรของ ประเทศไทยตาม พรบ.สิทธิบัตร พ.ศ.2522 อันประกอบไปด้วยความเป็นมาของกฎหมาย สิทธิบัตร ความหมายของสิ่งประดิษฐ์ การขอรับสิทธิบัตร ผู้มีสิทธิขอรับสิทธิบัตร ขอบเขตและ ระยะเวลาคุ้มครองสิทธิบัตร ข้อยกเว้นการละเมิดสิทธิบัตรและการใช้สิทธิเหนือผู้ทรงสิทธิบัตร รวมทั้งได้กล่าวถึงการคุ้มครองอนุสิทธิบัตร ซึ่งในบทนี้ผู้อ่านจะได้รู้ถึงหลักกฎหมายที่สำคัญของ พรบ.สิทธิบัตรในภาพรวม ผู้วิจารณ์เห็นว่าการยกตัวอย่างในบทนี้ค่อนข้างน้อยและผู้เขียนควรที่ จะให้รายละเอียดด้วยว่า พรบ.สิทธิบัตร พ.ศ.2522 นี้ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดย พรบ.สิทธิบัตร (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 และ พรบ.สิทธิบัตร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542

บทที่ 5 เครื่องหมายการค้า บทนี้ผู้เขียนได้กล่าวถึงระบบกฎหมายเครื่องหมายการค้า ของประเทศไทยตาม พรบ.เครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 อันประกอบไปด้วยการคุ้มครอง เครื่องหมายในทางการค้าประเภทต่าง ๆ ตามลักษณะการใช้งาน โดยประเภทของเครื่องหมาย การค้าที่จะได้ศึกษาในบทนี้ประกอบไปด้วยเครื่องหมายการค้า (Trademarks) เครื่องหมาย

บริการ (Service Marks) เครื่องหมายรับรอง (Certification Marks) เครื่องหมายร่วม (Collective Marks) ปัจจุบัน พรบ.เครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดย พรบ.เครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2543 และได้มีการเพิ่มเติมโดย พรบ.เครื่องหมายการค้า (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2559 ซึ่งได้เพิ่มความคุ้มครองให้เครื่องหมายการค้าประเภทเสียง (Sound Marks) ไว้ด้วย ซึ่งผู้เขียนได้กล่าวไว้แต่ไม่ได้อธิบายในรายละเอียด

บทที่ 6 สหวิชากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา บทนี้ผู้เขียนได้กล่าวถึงการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในสาขาอื่น ๆ ที่ประเทศไทยมีพันธกรณีต้องปฏิบัติตามข้อตกลงทริปส์ โดยมีการตรากฎหมายออกมาเพื่ออนุวัติการ อันประกอบไปด้วย

- 6.1 การออกแบบผลิตภัณฑ์ (Industrial Designs)
- 6.2 แผงวงจรรวม (Layout-Designs of Integrated Circuits)
- 6.3 ความลับทางการค้า (Trade Secret)
- 6.4 สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications)
- 6.5 คุ้มครองพันธุ์พืช (Plant Variety Protection)

ส่วนในหัวข้อที่ 6.6 ภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย (Thai Traditional Medicinal Intelligence) นั้นไม่ใช่เรื่องใหม่ที่ไทยจะต้องให้ความคุ้มครองภายใต้ข้อตกลงทริปส์ แต่ประเด็นเรื่องการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นประเด็นที่ประเทศไทยให้ความสำคัญและเป็นประเด็นที่อยู่ในระหว่างการเจรจาขององค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (WIPO) ในกรอบการเจรจาด้วยการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่น (WIPO Intergovernmental Committee on Intellectual Property and Genetic Resources, Traditional Knowledge and Folklore : WIPO IGC) ซึ่งส่งผลกระทบต่อการศึกษาปฏิบัติหน้าที่ของกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือกและกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองภูมิปัญญาการแพทย์ของไทยโดยตรง ซึ่งผู้เขียนได้นำผลงานวิจัยที่ท่านได้ใช้เวลาในการศึกษามาประกอบในบทนี้อันจะเป็นการเพิ่มพูนความรู้และเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านที่มีความสนใจในเรื่องนี้ เนื่องจากผู้อ่านจะได้ทราบถึงผลกระทบที่เกิดจากกรอบการเจรจา WIPO IGC ต่อการศึกษาปฏิบัติหน้าที่ของกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและแพทย์ทางเลือกรวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองภูมิปัญญาการแพทย์ของไทยโดยตรง

โดยสรุป เมื่อพิจารณาเนื้อหาทั้งหมดในหนังสือเรื่องความรู้เกี่ยวกับกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาเล่มนี้ ผู้วิจารณ์มีความเห็นว่าเป็นหนังสือที่มีรูปแบบการนำเสนอและมีการจัดลำดับเนื้อหาเป็นยอดดี วางหลักกฎหมายที่สำคัญพร้อมทั้งได้มีการหยิบยกคำพิพากษาฎีกาทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศมาเป็นตัวอย่างประกอบทำให้เห็นถึงแนวทางในการบังคับใช้

กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งอ่านแล้วสามารถทำความเข้าใจได้ง่าย ทำให้ผู้อ่านที่แม้จะไม่ได้มีพื้นฐานความรู้ในกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญามาก่อนสามารถที่จะเข้าใจถึงภาพรวมของระบบกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาได้เป็นอย่างดีเพราะเมื่อเราได้เห็นภาพรวมของระบบกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา ทั้งเข้าใจถึงหลักการ แนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ อันเป็นพื้นฐานจะทำให้การศึกษาต่อไปในเชิงลึกหรือการต่อยอดองค์ความรู้ในเรื่องที่สนใจเป็นไปได้โดยง่าย หนังสือเล่มนี้จึงเป็นหนังสือที่เป็นประโยชน์และเหมาะกับบุคคลทั่วไปทั้งที่ไม่มีพื้นฐานความรู้ในกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญามาก่อนและบุคคลที่มีความรู้พื้นฐานมาบ้างแล้วแต่ต้องการศึกษาเพิ่มเติม ทั้งหนังสือมีขนาดกะทัดรัดสามารถพกพาได้โดยง่าย